

Definicije

iz NUMERIČNEGA vprašalnika

dostop (ISO 5127)

pravica, priložnost ali sredstvo pridobitve informacij iz dokumentov

nadzor dostopa (NEDLIB)

preverjanje pravic do uporabe ter pogoji dostopa do publikacije

arhiv (Pierce-Moses)

oddelek znotraj organizacije, ki je zadolžen za hranjenje zapisov organizacije trajne vrednosti; organizacija, ki zbira zapise posameznikov, družin ali drugih organizacij

arhiv (ISO 5127)

organizacija ali del organizacije, ki je pristojna za izbiro, pridobivanje, ohranjanje in razpoložljivost enega ali več arhivov

arhivska enota (ISO 5127)

posamezni dokument ali sklop dokumentov v arhivu, ki se ga obravnava kot celoto

arhivirani zapisi (povzeto po ISO 5127)

zapisi istega izvora, ki jih je zbrala organizacija ali oseba med opravljanjem dejavnosti, ter so ohranjeni zaradi njihove trajne vrednosti

članek (ISO 5127)

samostojno besedilo, ki predstavlja del publikacije

artefakt (ODLIS)

Predmet, narejen ali spremenjen z delom ene ali več oseb (kopije so izključene), ki se razlikuje od objekta iz narave, ki ga ob pridobitvi imenujemo primerek. Predmete, ki so bili ustvarjeni zaradi estetske vrednosti, štejemo za umetniška dela.

avdio posnetek (ODLIS)

vsak medij, na katerega so posneti zvoki, namenjen mehničnemu ali elektronskemu predvajanju, vključno z gramofonskimi ploščami (vinil), avdio trakovi in zgoščenkami; enak pomen kot zvočni posnetek

avdiovizualni dokument (ISO 2789)

dokument, v katerem so izraziti zvoki in/ali slike, ki za gledanje in/ali poslušanje zahteva uporabo posebne opreme

OPOMBA 1 Povzeto po ISO 5127:2001.

OPOMBA 2 Vključeni so avdio dokumenti kot so plošče, trakovi, kasete, avdio zgoščenske, DVD-ji, datoteke z digitalnimi zvočnimi posnetki; vizualni dokumenti kot so diapozitivi, prosojnice in kombinirani avdiovizualni dokumenti, kot so filmi, video posnetki, itd. Mikrooblike so izvzete.

knjiga (ISO 2789)

tiskani dokument v obliki kodeksa, ki ni periodična publikacija

ustvarjen v digitalni obliki (Jones)

digitalna gradiva, ki so brez enakovredne analogne oblike, ki bi bila bodisi vir ali rezultat pretvorbe v analogno obliko

zaprt dostop (ISO 5127)

dostop do informacij, dokumentov ali informacijskih storitev, ki ga omejujejo splošni ali posebni predpisi

zbirka (ISO 5127)

skupek dokumentov, zbran na podlagi nekaterih skupnih značilnosti, ne glede na njihov izvor

digitalni dokument (ISO 2789)

informacijska enota z določeno vsebino, ki je bila digitalizirana s strani knjižnice ali pridobljena v digitalni obliki kot del knjižnične zbirke

OPOMBA 1 Sem spadajo tudi eKnjige, elektronski patenti, omrežni avdiovizualni dokumenti in drugi digitalni dokumenti, npr. poročila, kartografski in glasbeni dokumenti, predtiski, itd. Podatkovne baze in elektronske publikacije so izvzete.

OPOMBA 2 Postavke, ki so del podatkovnih baz, so izvzete.

OPOMBA 3 Digitalni dokument je lahko sestavljen iz ene ali več datotek.

OPOMBA 4 Digitalni dokument je sestavljen iz ene ali več vsebinskih enot.

digitalna gradiva (Jones)

Širok pojem, ki zajema digitalne nadomestke, ki so nastali kot rezultat pretvorbe analognih materialov v digitalno obliko (digitalizacija), "ustvarjene v digitalni obliki", ki nikoli niso imeli oz. za njih ni bila predvidena analogna oblika, ter digitalne zapise.

digitalno shranjevanje (ODLIS)

Proces vzdrževanja gradiva, ustvarjenega v digitalnih formatih, v stanju, primernem za uporabo, vključno z ohranjanjem bitnega toka in stalna možnost predstavitve ali prikaza vsebine, ki jo predstavlja bitni tok. Nalogo otežuje dejstvo, da nekateri mediji za digitalno shranjevanje hitro propadejo ("propad bitov"), digitalni objekt pa je neizogibno povezan z okoljem, ki omogoča dostop (programsko in strojno opremo), ki se razvija v nepretrganem krogu inovacij ter zastarelosti. Velja tudi za prakso digitalizacije gradiva, ki je bilo v osnovi ustvarjeno v nedigitalnih formatih (tisk, film, itd.), da bi preprečili dokončno izgubo zaradi poslabšanja stanja fizičnega medija.

digitalizacija (IMLS)

proces pretvarjanja, ustvarjanja in ohranjanja knjig, umetniških del, zgodovinskih dokumentov, fotografij, časopisov, itd., v elektronski podobi, da jih lahko vidimo s pomočjo računalnikov in drugih naprav.

dokument (ISO 2789)

zapisana informacija ali stvar, ki jo lahko v procesu dokumentiranja obravnavamo kot enoto

OPOMBA Dokumenti se lahko razlikujejo po fizični obliki in značilnostih.

Prenos datoteke (ISO 2789)

Uspešna zahteva za opisni zapis ali vsebinsko enoto, npr. za prikaz, tiskanje, shranjevanje ali pošiljanje po elektronski pošti

OPOMBA Za dnevnike spletnih strežnikov so uspešni zahtevki tisti s posebnimi povratnimi kodami, kot to določa NCSA (National Center for Supercomputing Applications).

risba (ISO 5127)

slika, narejena s trdno mineralno snovjo ali koničastim orodjem

grafično delo (ISO 5127)

odtis, narejen s katere koli plošče za globoki tisk, bodisi, da je gravirana z ročnim orodjem ali strojno, jedkana s kislino, da so deli za odtis nižji od delov, ki ne bodo vidni na odtisu

film (ISO 5127)

niz slik, posnetih na trak iz prozornega materiala ali na elektronski podatkovni medij, ki, kadar jih projiciramo ali hitro predvajamo na zaslon eno za drugo, dajejo videz naravnega in stalnega gibanja

ekvivalent polnega delovnega časa/FTE (povzeto po ISO 11620)

mera, ki ustreza enemu zaposlenemu, ki dela eno leto poln delovni čas.

PRIMER Če je izmed treh zaposlenih v ustanovi ena oseba zaposlena za četrtinski delovni čas, ena za polovični delovni čas, ena pa dela poln delovni čas, bi znašal FTE omenjenih treh oseb $0,25 + 0,5 + 1,0 = 1,75$ zaposlenega (FTE).

incunabulum (ISO 5127)

knjiga, natisnjena v Evropi, ki izvira iz obdobja pred letom 1501

izvod (ODLIS)

kopija časopisa ali revije, ki je izšla na isti dan in nosi isto številko izvoda

dnevnik (povzeto po ISO 2789)

periodična publikacija z istim naslovom, ki neomejeno dolgo izhaja redno ali v nerednih presledkih, posamezni izvodi publikacije pa nosijo zaporedne številke oziroma je vsak izvod opremljen z datumom

OPOMBA Serije poročil, poslov ustanov, serije rednih konferenčnih postopkov ali letopisov so zajete, medtem ko so serije časopisov in monografij izvzete.

list (ISO 5127)

list papirja ali podobnega tankega materiala, na katerega so bile ali so lahko zapisane informacije

knjižnica (ISO 2789)

organizacija ali del organizacije, katere glavni cilj je vzpostaviti in vzdrževati zbirko ter omogočiti uporabo virov informacij in pripomočkov, ki so potrebni za zadovoljevanje informativnih, raziskovalnih, izobraževalnih, kulturnih ali rekreativnih potreb uporabnikov

OPOMBA Navedene so osnovne zahteve za knjižnico, ki ne izključujejo drugih dodatnih virov in storitev, ki jih zagotavljajo poleg svoje glavne naloge.

rokopis (ISO 2789)

originalni dokument, napisan na roko ali natipkan

OPOMBA Vezane zvezke in druge enote (odlomke, zvitke, avtografe, itd.) je mogoče šteti ločeno.

zemljevid (ISO 5127)

konvencionalna običajno ploska predstavitev pojavov, ki jih lahko lokaliziramo v prostoru in času v pomanjšanem merilu

metapodatki (ODLIS)

Dobesedno so to "podatki o podatkih". Strukturirane informacije, ki opisujejo vire informacij/objekte za različne namene...Pojem se splošno uporablja med knjižničarji za netradicionalne sheme, kot so dublinski osnovni nabor metapodatkov (Dublin Core Metadata Element Set), osnovne kategorije VRA ter kodirani arhivski opis (EAD - Encoded Archival Description). Metapodatki so razvrščeni na opisne, strukturne in administrativne. Opisni metapodatki omogočajo indeksiranje, odkrivanje, prepoznavanje in selekcijo. Strukturni metapodatki opisujejo notranjo zgradbo zapletenih virov informacij. Administrativni metapodatki pomagajo pri vodenju virov in lahko vključujejo metapodatke o vodenju pravic, metapodatke o ohranjenosti ter tehnične metapodatke, ki opisujejo fizične lastnosti vira.

mikrooblika (ISO 2789)

fotografski dokument, pri uporabi katerega je potrebna povečava

- OPOMBA 1 Vključena sta mikrofiliš in mikrofilm.
- OPOMBA 2 Diapozitivi in podobni dokumenti spadajo med avdiovizualne dokumente.

monografija (ISO 5127)

publikacija v natisnjeni ali nenatisnjeni obliki, bodisi, da je zaključena v enem zvezku, dokončana ali pa namerava biti končana v končnem številu zvezkov

spomenik (povzeto po OECD in UNESCO-u)

Zgodovinski spomeniki so osnovna sredstva, ki jih je mogoče prepoznati zaradi posebnega zgodovinskega, nacionalnega, regionalnega, lokalnega, verskega ali simboličnega pomena. Vključujejo arhitekturna dela, skupine stavb, dela spomeniškega kiparstva in slikarstva, elemente ali strukture arheološke narave, napise, jamska prebivališča ter kombinacije naštetega. Definicija ne zajema predmetov iz zbirk arhivov, knjižnic in muzejev.

muzej (1) (ISO 5127)

organizirana zbirka artefaktov ali naturalij kulturnega ali znanstvenega pomena, ki so za stalno shranjeni in namenjeni ogledu

muzej (2) (ISO 5127)

organizacija ali del organizacije, ki je pristojna za zbiranje, ohranjanje in razstavljanje muzejskih dokumentov

časopis (ISO 2789)

periodična publikacija, ki vsebuje novice o aktualnih dogodkih posebnega ali splošnega pomena, katerih posamezni deli so prikazani kronološko ali številčno in ponavadi izhajajo najmanj enkrat tedensko

predmet (povzeto po CIDOC navodilih)

Stvar, ki predstavlja del zbirke ustanove. Za zbirke naravoslovnih znanosti se uporablja pojem "primerek". V tem dokumentu je mogoče oba pojma jemati kot zamenljiva.

prost dostop (ISO 5127)

neomejen dostop do informacij, dokumentov ali informacijskih storitev

optično prepoznavanje znakov/OCR (ODLIS)

Proces, v katerem se znake, natisnjene ali natisnjene na strani, elektronsko skenira, analizira in če so prepoznani na podlagi videza, pretvori v digitalno znakovno kodo, ki jo lahko obdelata računalnik. OCR odpravi zamudni postopek ponovnega vnašanja informacij, ki so bile natisnjene, vendar je lahko rezultat nepredvidljiv, če je skenirana kopija nepopolna ali vsebuje diakritične znake ali neprepoznane znake.

stran (ISO 5127)

ena stran lista

brošura (ISO 5127)

monografija, ki nima več kot 48 strani

patent (ISO 2789)

vladni dokument, ki izumitelju daje izključno pravico do uporabe ali licenciranja izuma skupaj z z njim povezano dokumentacijo

fizična enota (ISO 2789)

fizično nerazdružljiva enota dokumentov, vključno z morebitnimi zaščitnimi napravami, svobodno gibljiva glede na druge enote dokumentov

OPOMBA 1 Nerazdružljivost je mogoče doseči na primer s vezavo ali shranjevanjem v zaboje.

OPOMBA 2 Pri tiskanih dokumentih se za fizično enoto uporablja pojem "zvezek" (glej tudi pod zvezek).

fotografija (ISO 5127)

slika, ki jo dobimo v procesu, ki fiksira neposredno in trajno podobo na občutljivo površino s pomočjo elektromagnetnega sevanja

slika (ISO 5127)

predvsem dvodimenzionalna predstava enega ali več objektov ali oblik

razglednica (ISO 5127)

kartica za pošiljanje po pošti, pogosto s sliko na eni strani

plakat (ODLIS)

velik posamezni list debelega papirja ali kartona, ki je ponavadi potiskan le na eni strani, z ali brez ilustracije, za oglaševanje izdelka/storitve ali reklamiranje prihajajočega dogodka (srečanja, koncerta, dramske predstave, itd.), ki je namenjen prikazovanju na oglasni deski, kiosku, steni ali drugi primerni površini

ohranjanje (ISO 5127)

vsi sprejeti ukrepi, vključno s finančnimi in strateškimi odločitvami, za ohranjanje celovitosti in podaljšanje življenjske dobe dokumentov ali zbirk

odtis (ISO 5127)

kopija podobe, prenesena na občutljiv material

redka knjiga (ISO 2789)

knjiga, objavljena pred letom 1800

zapis (ISO 5127)

dokument, ki ga je ustvarila ali prejela in ohranila agencija, organizacija ali posameznik zaradi zakonskih obveznosti ali pri izvajanju poslovanja

zahteva (povzeto po COUNTER-ju)

zahteve uporabnika vključujejo pregled, prenos, pošiljanje po elektronski pošti in tiskanje stvari, kjer je omenjeno aktivnost mogoče evidentirati in nadzirati

omejen dostop (povzeto po ODLIS-u)

politika omejevanja dostopa do on-line vira ali storitve na člane določene skupnosti, kot so študenti, fakulteta ter osebje univerze ali obiskovalce, ki se nahajajo v javni knjižnici

retrodigitalizacija

Pretvorba podatkov z originalnega fizičnega, analognega nosilca (npr. tiskanega medija, filmov, traku) v digitalno obliko. Retrodigitalizacija se uporablja v knjižnicah in arhivih zaradi ohranitve dokumentov, za katere obstaja nevarnost propadanja, ali zaradi omogočanja dostopnosti za širšo javnost.

partitura (ISO 5127)

dokument, ki vsebuje notni zapis glasbenega dela, z notnim črtovjem delov, ki so razporejeni tako, da so tiste note, ki se slišijo istočasno, vertikalno poravnane

sklop (ISO 5127)

skupina predmetov ali konceptov, ki šteje kot celota

grafična izdaja glasbenih del (ISO 5127)

natisnjena glasba, izdana brez platnic, bodisi da je dejansko natisnjena na posameznih listih (straneh) ali ne

naslov (ISO 2789)

besede iz začetka dokumenta, ki ga določajo in ponavadi razlikujejo od drugih

OPOMBA Za namene merjenja "naslov" opisuje dokument, ki sestavlja ločeno postavko s posebnim naslovom, bodisi da je objavljen v eni ali več fizičnih enotah ter ne glede na število kopij dokumenta, ki jih hrani knjižnica.

video posnetek (ODLIS)

elektronski medij, na katerem so posnete vidne podobe, ponavadi v gibanju, ki ga spremlja zvok, namenjene predvajanju preko televizijskega sprejemnika ali monitorja. Kategorija vključuje video trakove in video diske.

zvezek (ISO 2789)

fizična enota natisnjenega dokumenta, ki združuje določeno število listov znotraj enih platnic, ter tvori celoto ali predstavlja del sklopa

Viri

Borbinha, J. L. and Cardoso, F. (2000), NEDLIB glosar, dostopen na naslovu: <http://nedlib.kb.nl/glossary.pdf>

CIDOC, Mednarodni odbor za dokumentacijo Mednarodnega muzejskega sveta (ICOM), Mednarodne smernice za informacije o muzejskih predmetih; kategorije informacij CIDOC so dostopne na naslovu: <http://www.willpowerinfo.myby.co.uk/cidoc/guide/guide>.

COUNTER. Kodeks za dnevnik in podatkovne baze, 3. objava, dodatek A: Glosar pojmov, 2008, dostopen na naslovu: http://www.projectcounter.org/code_practice.html

IMLS. Inštitut muzejskih in knjižničnih storitev, Status tehnologije in digitalizacije v narodnih muzejih in knjižnicah, 2006, dostopen na naslovu: <http://www.ims.gov/resources/TechDig05/Technology%2BDigitization.pdf>

ISO 2789 (2006) Informacije in dokumentacija – mednarodna knjižnična statistika

ISO 5127 (2001) Informacije in dokumentacija – slovar

ISO/FDIS 11620 (2008) Informacije in dokumentacija – kazalniki uspešnosti knjižnic

Jones, M. and Beagrie, N. (2003), Preservation management of digital materials, priročnik, London: British Library, dostopen na naslovu: <http://www.dpconline.org/graphics/intro/>

OECD. Glosar statističnih pojmov, dostopen na naslovu: <http://stats.oecd.org/glossary/index.htm>

Pierce-Moses, R. (2005), A Glossary of Archival and Records Terminology, The Society of American Archivists, delo dostopno na naslovu: <http://www.archivists.org/glossary/substring.asp?SearchString=archive>

Reitz, J. M., ODLIS – on-line slovar za knjižničarske in informacijske vede, dostopen na naslovu: <http://lu.com/odlis/>

UNESCO. Konvencija, ki govori o varovanju svetovne kulturne in naravne dediščine, Pariz, 16. november 1972, dostopna na naslovu: <http://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>